

Nr 36.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1945 kl. 3 em.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om införande av pensionsrätt för vissa förutvarande landstormsofficerare.

I två till bankoutskottets förberedande handläggning hänvisade likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 56 av herr *Arrhén* och den andra inom andra kammaren under nr 65 av herrar *Dickson* och *Fagerholm*, hemställes, att riksdagen ville besluta, att pensionsrätt enligt vad i motionerna anförts tillerkännes de f. d. landstormsofficerare, födda under något av åren 1889—1896, vilka vunnit anställning i reserven, samt anvisa härför erforderliga medel.

I fråga om motiveringen för ifrågavarande förslag får utskottet hänvisa till motionen II: 65.

Över förevarande motioner har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande från statskontoret, som hört försvarets civilförvaltning.

Försvarets civilförvaltning har anfört:

I en den 4 november 1943 dagtecknad, till Kungl. Maj:t ställd skrift hemställde värnpliktiga officerares riksförbund om pensionsrätt för vissa landstormsofficerare, som den 1 januari 1944 kunde komma att vinna officersanställning i reserven. I yttrande den 21 januari 1944 över ifrågavarande framställning anförde civilförvaltningen följande:

»Enligt 1942 års försvarsbeslut skulle personalkategorien landstormsofficerare utgå ur organisationen, därvid de landstormsofficerare, som befunno sig i värnpliktsåldern, skulle överföras till kategorien värnpliktiga officerare, medan de som överskridit denna ålder skulle kunna anställas såsom reservofficerare.

De sålunda beslutade organisationsförändringarna hava genomförts från och med den 1 januari 1944 i enlighet med därom meddelade bestämmelser i generalorder den 21 juni 1943, nr 2140 (T. L. B. 337). Enligt dessa bestämmelser må för anställning såsom officer i reserven kunna ifrågakomma landstormsofficerare födda något av åren 1879—1896.

Sedermera har Kungl. Maj:t genom brev den 17 december 1943 (T. L. A. sid. 363) förordnat bland annat dels att ifrågavarande personal skall anses tillhöra kategorien värnpliktsavgångna, dels att till personalen icke skall utgå pension eller däremot svarande förmåner i vidare mån än i Kungl. Maj:ts brev den 30 juni 1943 (T. L. A. sid. 195) är sagt.

Att ifrågavarande personalkategori sålunda uteslutits från rätt till pension

eller däremot svarande förmåner, motiverades i försvarspropositionen nr 210/1942 (sid. 332) med att någon tjänstgöringsskyldighet under fredstid icke tidigare ålegat landstormsofficerare.

Onekligen komma de sålunda meddelade bestämmelserna att medföra vissa ojämnheter i tillämpningen, på sätt i framställningen anförts. Sålunda kommer en till officer i reserven överförd f. d. landstormsofficer, vilken är född år 1896 eller tidigare, att uteslutas från rätt till pension, medan den som är född år 1897 eller senare kan — efter att hava anställts såsom värnpliktig officer — vid utträdet ur värnpliktsåldern vinna med pensionsrätt förenad anställning såsom reservofficer. De påvisade ojämnheterna torde bliva särskilt framträdande för sådana till reservofficerare antagna f. d. landstormsofficerare, vilka äro födda något av åren 1891—1896, med hänsyn till dem enligt ovannämnda generalorder 2140/1943 åvilande tjänstgöringsskyldighet i fredstid.

Vid bedömande av föreliggande framställning torde emellertid få beaktas, att jämväl beträffande hittillsvarande reservofficerare gälla vissa föreskrifter om den högsta ålder, vederbörande skall inneha för att kunna övergå till den nya reservbefälskungörelsen, nr 815/1943, med däri medgivna förmånligare pensionsförmåner. Enligt nämnda övergångsbestämmelser må nämligen tillstånd att övergå till anställning i reserven med tillämpning av bestämmelserna i kungörelsen icke meddelas den, som år 1943 uppnått eller uppnår högre levnadsålder än 46 år.

Av propositionen nr 143/1943 framgår, att vid remissbehandlingen av 1942 års reservbefälssakkunnigas förslag i denna del från olika håll framställts erinringar mot förslaget och påyrkats en höjning av åldersgränsen. Föredragande departementschefen fann emellertid icke skäl frångå vad de sakkunniga härutinnan föreslagit.

Ett medgivande av pensionsrätt enligt 1943 års reservbefälskungörelse för äldre f. d. landstormsofficerare lär alltså kunna medföra krav på motsvarande förmån åt däriifrån nu uteslutna reservofficerare. Enahanda skäl som i framställningen anförts torde nämligen även för de sistnämndas del kunna åberopas till stöd för en vidgad tillämpning av de nya pensionsbestämmelserna.

I framställningen har såsom skäl för ändrade pensionsbestämmelser för ifrågavarande f. d. landstormsofficerare bland annat pekats på den tjänstgöring, landstormsofficerarna fullgjort under den rådande beredskapen. Samma omständigheter åberopades även som stöd för de förut omnämnda yrkandena om höjning av den för övergång till den nya reservbefälskungörelsen föreslagna åldersgränsen. I anledning härav uttalade föredragande departementschefen i propositionen nr 143/1943, att före övergången till den nya reservbefälskungörelsen fullgjord beredskapstjänstgöring icke borde inverka på vederbörandes rätt att få kungörelsen å sig tillämplig. För denna tjänstgöring hade nämligen fullt vederlag erhållits genom de löneförmåner, som under tjänstgöringen utgått enligt bestämmelserna i krigsavlöningsreglementet.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och då det nu väckta spörsmålet så nyligen prövats, därvid de i framställningen anförda synpunkterna kommit under bedömande, anser försvarets civilförvaltning framställningen icke böra föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.»

Genom beslut den 30 juni 1944 fann Kungl. Maj:t framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Med hänsyn till vad sålunda före-

kommit anser civilförvaltningen sig icke kunna tillstyrka den i föreliggande motioner gjorda framställningen.

Statskontoret har anfört:

Statskontoret vill erinra, att ämbetsverket i likhet med försvarets civilförvaltning yttrade sig över den tidigare av Kungl. Maj:t avgjorda framställningen om pensionsrätt för vissa landstormsofficerare och därvid anslöt sig till vad civilförvaltningen anfört i ärendet. I likhet med denna myndighet anser statskontoret, att förevarande motioner icke böra föranleda till någon riksdagens åtgärd.

I samband med den frivilliga landstormsorganisationens upphörande från och med ingången av år 1944 har möjlighet beretts förutvarande landstormsofficerare att i mån av ådagalagd lämplighet övergå antingen till kategorien värnpliktiga officerare, därest vederbörande vid nämnda tidpunkt befunnit sig i värnpliktsåldern, eller till kategorien officerare i reserven, såvitt angår landstormsofficerare födda något av åren 1879—1896. I motsats till den förra personalkategorien, vilken vid utträdet ur värnpliktsåldern kan vinna anställning såsom värnpliktsavgångna officerare i reserven och i sådan egenskap är berättigad att vid anställningens upphörande efter 55 års ålder uppbära en årlig pension av 270 kronor, äro de förutvarande landstormsofficerare, vilka direkt överförts till reserven, icke tillförsäkrade någon pensionsrätt. Att sistnämnda personal uteslutits från pensionsrätt har motiverats med att någon tjänstgöringsskyldighet i fredstid icke tidigare ålegat landstormsofficerarna. Såsom försvarets civilförvaltning påpekat, är detta system ägnat att medföra vissa ojämnheter i tillämpningen. Sålunda kommer en till reserven överförd f. d. landstormsofficer, vilken är född år 1896 eller tidigare, att uteslutas från rätt till pension, under det att den som är född år 1897 eller senare kan — efter att ha anställts som värnpliktig officer — vid utträdet ur värnpliktsåldern vinna pensionsrätt i egenskap av värnpliktsavgången reservofficer. I de väckta motionerna hemställles nu, att de förutvarande landstormsofficerare, vilka direkt övergått till anställning i reserven och i sådan egenskap äro tjänstgöringsskyldiga i fredstid — vilket är förhållandet beträffande dem som äro födda något av åren 1889—1896 — måtte tillerkännas en pension av 270 kronor att utgå från 55 års ålder.

Ehuru utskottet icke förbiser, att de nuvarande bestämmelserna på förevarande område komma att medföra vissa ojämnheter i tillämpningen, är utskottet icke berett att tillstyrka bifall till det i motionerna väckta yrkandet. Frånsett det oegentliga däri, att enligt motionärernas förslag pension skulle utgå med ett och samma belopp till samtliga i motionerna avsedda f. d. landstormsofficerare, oberoende av vederbörandes levnadsålder vid inträdet i reserven, kan ett tillmötesgående av förslaget befaras leda till krav på motsvarande förmån åt vissa från pensionsrätt enligt 1943 års reservbefälskungörelse uteslutna äldre reservofficerare. Såsom försvarets civilförvaltning er-

inrat, har nämligen tillstånd att övergå till nämnda kungörelse med däri föreskrivna gynnsammare pensionsförmåner icke medgivits sådan reservpersonal, som år 1943 uppnått högre levnadsålder än 46 år. För dylik personal har en övergång till de nya bestämmelserna ansetts huvudsakligast bli till ekonomisk fördel för den enskilde utan motsvarande vederlag i fredstjänstgöringsskyldighet. Ett bifall till motionärernas yrkande torde således kunna åberopas till stöd för en vidgad tillämpning av de i 1943 års reservbefälskungörelse intagna pensioneringsbestämmelserna, i vad angår omförmälda äldre reservofficerare.

I motionerna göres gällande, att införandet av pensionsrätt för här avsedda f. d. landstormsofficerare skulle kunna vara motiverat såsom erkänsla för personalens på frivillighetens väg gjorda insatser. Även med beaktande av denna synpunkt anser utskottet tillräckliga skäl icke vara förebragta för en utsträckning av pensioneringsbestämmelserna på förevarande område.

Med hänsyn till det anförda och då Kungl. Maj:t nyligen lämnat en i förevarande syfte gjord framställning utan åtgärd, finner sig utskottet förhindrat tillstyrka bifall till de väckta motionerna.

Utskottet hemställer förty,

att förevarande motioner I: 56 och II: 65 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 maj 1945.

På bankoutskottets vägnar:

GUST. SVEDMAN.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar *Sandström*, *Sundvik**, *Leander*, *Fahlander* och *Petersson* i Karlskrona*;

från andra kammaren: herrar *Svedman*, *Andersson* i Munkaljungby*, *Mattsson*, *Sundberg*, *Nilsson* i Landskrona, *Svensson* i Alingsås, *Stjärne* och *Fagerholm**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.